

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres van de Redactie: Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

De ontbrekende el

”Wie van u kan door bezorgd te zijn één el aan zijn lengte toevoegen?”
(Matth. 6 : 27)

Er zijn wel uitleggers, die van die ”lengte” levenslengte maken. Maar wij willen ons maar houden aan de letterlijke betekenis van het woord: lichaamslengte.

Wie zou zoveel mensenkennis hebben als de Zoon des mensen, de Zoon ook van God, Die alle mensen schiep, in hun grote variatie? Zo heeft de Here Jezus ook de mensen ontmoet, die ín zaten over hun lengte. Die er zich zorgen over zitten te maken, dat ze onder de maat blijven.

Onder-de-maatse vis wordt door de vissers afgekeurd.

Maar de Visser der mensen doet zo niet. Dat is de troost van onze tekst.

Er zijn nogal wat mensen, die zich zorgen maken over de ontbrekende el. Over hun postuur. En prestige. Hun ponteneur en hun status. Er wordt tegenwoordig nogal veel gesproken over de ”image”, de indruk die je naar buiten maakt, de image b.v. van de kerk.

Wat doen we daaraan?

De moderne reclame ”speelt” op die zorg over de ontbrekende el. Je kunt er zelf heel wat aan doen. Als je die middelen maar kopen en toepassen wil, die in de advertenties worden aanbevolen: make up, body building, busteverbetering, doping, stimulerende middelen, cursussen volgen, jezelf een statussymbool aanschaffen, enz.

U begrijpt nu wel dat de Heiland met zijn woord uit de Bergrede midden in het moderne leven van onze tijd staat.

De ontbrekende el moet goed maken waarin we ons tekort voelen; tekort gedáán, tekort gehóuden en tekort geschóten. We zoeken de compensatie. De vlag die tenslotte toch nooit de lading dekt. En dan lopen we op zee tenen, en we worden zo dodelijk vermoeid. We kunnen ons eenvoudig niet voorstellen, dat we van het leven ook nog wel iets kunnen maken zónder die ontbrekende el. Omdat het er eenvoudig niet op aankomt, hoe gróót je bent onder de mensen, maar hoe klein je bent voor Gód.

We moeten onze tekst eens bekijken in het raam van Matth. 6.

Onze bijbelvertaling maakt er 5 paragraafjes van. ’t Gaat dan over: het geven van aalmoezen, het bidden, het vasten, de ware schat en de bezorgdheid. Zo op ’t oog nogal uiteenlopende onderwerpen. Waar ligt de verbinding?

Die vinden we eigenlijk al direkt in ’t eerste vers: we moeten oppassen, dat we geen aalmoezen geven, niet bidden, niet vasten, voor de mensen, om van de mensen gezien en geprezen te worden, want dan hebben we geen loon bij de Vader in de hémelen.

De ware schat vinden we ook niet op áárde, maar in de hémel.

Bezorgd moeten we ons ook niet maken waar we hier op áárde menen niet buiten te kunnen, waar de ongelovigen ook achter aan jagen, maar het Koninkrijk Góds zullen we zoeken.

De verbindende gedachte door heel Matth. 6 heen is dus:

meet niet naar mensenmaat; stoor u niet aan het oordeel van mensen; laat u niet op sleeptouw nemen door hen die achter aardse schatten aanzitten; laat uw houding niet bepalen door hun lof of blaam. Laat integendeel uw leven gericht worden door Gods rijk en gerechtigheid; verwacht uit Zijn handen eenmaal het loon; weet u rijk met hemelse schatten; stoor u alleen aan het oordeel van uw Vader in de hemel; stel uw leven in Zijn hand, die niet verkort is en Hij zorgt voor u.

Door Matth. 6 lopen twee lijnen: een hórizontale en een vèrticale.

De horizontale trekken wij. Niet te hoog en niet te laag, zo op het gemiddelde peil van de familie Doorsnee, niet te lang en niet te

C. P. Plooy

kort, niet te rechtvaardig en niet te goddeloos. Zo het ideaal van de gemiddelde geslaagde mens. We willen daar echt niet zo hoog boven uitsteken, maar maken ons wel bezorgd als we daar onder blijven, — in promotie, in tantièmes, in prestatie en met ons statussymbool.

Op dit niveau doen we dan graag alles om van de mensen gezien te worden.

Tot in de zgn. geestelijke dingen toe, zie het bidden der farizeeën op de hoeken der straten, lange gebeden, om van de mensen gezien en geprezen te worden. Dat lijkt wel verheffend, maar het is het toch niet. Als men het bij het bidden zo in de lengte zoekt, in plaats van de diepte en de hoogte. Je komt er wel vèr mee, maar niet hóóg. Je bereikt er misschien iets mee in dat horizontale niveau, maar je bereikt er God niet mee.

En nu trekt de Here Jezus met forse hand de vèrtikale lijn door Matth. 6.

Om hóóg! Naar Gods rijk. Naar de hemelse schatten. Naar het loon van de hemelse Vader. Al die tobbers over de ontbrekende el trekt Jezus met een ruk om hóóg.

Iemand die zich ook bezorgd gemaakt had over de ontbrekende el in zijn leven, maar de vertikale lijn van Matth. 6 had leren zien, zei later tegen mensen, die zich verwonderden over de verandering in zijn leven: de H. Geest leert mij réchttop te lopen. Het hoofd om hóóg. Het hart naar bóven. Niet omdat het hier beneden niet is, maar omdat je wát hier beneden is alleen van bóven af vindt.

Wie was die iemand?

Vandaag kunt u het zijn. De man, die denkt dat hij zijn werk niet aan kan. De vrouw, die ervan wakker ligt waar ze het geld vandaan moet halen om haar kinderen net zo mooi in de kleren te steken als de buurkinderen gekleed gaan. De jongen, die de klas doubleren moet en maar denkt dat iedereen meer presteren kan dan hij. Het meisje, dat zich van de kook laat brengen door ”schoonheidsadvertenties” en niet weet hoe ze aan zichzelf moet frunneken om maar op te vallen bij de jongens.

Die in de hemel woont, lácht erom. Niet hard, maar mild. En Hij zegt:

hóóg, Sammy, kijk om hóóg Sammy, er is Eén, Die van je houdt.

En die Ene is genoeg.

Hij heeft zich voor je laten maken tot een worm, van mensen vertreden, geen el maar álles ontbrak Hem.

Die Ene is het Die van je houdt, zo kort of lang als je bent.

Hij maakt ons kleine kinderen bij de hemelse Vader.

En geen vader sloeg met gróter mededogen op zijn kind ooit zijn ontfermende ogen, dan deze HEER op ieder, die Hém vreest (geen mensenvrees!),

Hij wéét immers wat van Zijn mááksel is te wachten,

hoe zwák van moed en klein wij zijn van krachten,

en dat wij báng van jongsaf zijn geweest.

Wees niet bang. Maak je geen zorg. Hij is het, Die van je houdt.

C. P. Plooy

In Christus

(III)

Over de betekenis van *in*.

Bouttier merkt op, dat men bij het onderzoek naar de betekenis van de uitdrukking *in Christus* op twee problemen stoot, nauw verwant, maar toch ook onderscheiden: een grammaticaal probleem — de waarde toe te kennen aan het voorzetsel *in* — in een theologisch probleem — de betekenis van de naam *Christus*.¹⁾

Vooreerst het grammaticale probleem. Wat betekent hier het woordje *in*?

Naar we reeds opgemerkt hebben vatte Deissmann *in* lokaal op. Zo moest volgens hem een grieks sprekende lezer het wel verstaan. Deissmann ging uit van het algemeen grieks spraakgebruik. In de griekse literatuur heeft *in* een overwegend lokale betekenis. Die zin moet het nu ook bij Paulus hebben, wilde deze zich bij de Grieken verstaanbaar kunnen maken.

Al spoedig werd tegen deze methode van Deissmann geprotesteerd. De eerste vraag moet niet zijn: Hoe ver-

stonden de lezers de term, maar hoe heeft de auteur, Paulus, die bedoeld? En voorts, moet ook niet op het verband gelet worden, waarin Paulus de term gebruikt heeft? Zijn er bij Paulus geen semitiserende invloeden aanwezig? Vervangt het griekse *in* niet het hebreeuwse *b^e*?

Veel aandacht werd aanvankelijk aan deze protesterende vragen niet gegeven.

In latere tijd echter is men wel wat genuanceerder over de betekenis van *in* gaan spreken. Men zie de bekende werken.²⁾

Het voorzetsel *in* is het meest gebruikte — ongeveer 2700 keer volgens Turner — voorzetsel in het Nieuwe Testament en kan in het Nieuwe Testament een hele variatie van betekenissen hebben. Hierbij is wel de lokale betekenis de overheersende gebleven: in, binnen, te midden van, te. Ook kan het aanduiden: binnen een bepaalde tijdsruimte. Zo Luk. 2, 1: En het geschiedde *in* die dagen. Maar er komen ook andere betekenissen voor en daaronder wel niet in het minst de instrumentele. Deze betekenis vindt men ook reeds in het klassieke grieks, tenminste volgens sommigen, maar is in het N.T. wel veelvuldiger geworden onder invloed van de hebreeuwse constructie met *b^e*. Voorbeelden: Hij heeft een krachtig werk gedaan *door* zijn arm, Luk. 1, 51; Overwin het kwade *door* het goede, Rom. 12, 21. Ook een causale betekenis is mogelijk: Want zij menen *door* hun veelheid van woorden verhoord te zullen worden, Mat. 6, 7; Want wat de wet niet vermocht, *omdat* zij zwak was door het vlees, Rom. 8, 3. Nóg meer betekenissen worden gegeven. De betekenissen vloeien ook wel eens een beetje in elkaar over. Scherpe onderscheiding is niet altijd mogelijk. Soms is er ook onzekerheid over de weergave. Moet Hebr. 1, 1 vertaald worden: en op vele wijzen tot de vaderen gesproken had *in* de profeten (zo N.V.) of *door* de profeten? (zo S.V., Willibrord-vert.).

Belangrijk is ook nog, dat *in* zo iets als adverbiale betekenis kan hebben. Oordelen *in* gerechtigheid d.i. rechtvaardig oordelen, Hand. 17, 31. Neugebauer heeft nogal veel aandacht gewijd aan deze mogelijkheid, aan het kunnen weergeven van een bijzondere of bijwoordelijke uitdrukking met behulp van het voorzetsel *in*. Hij meent, dat hierbij de eigenlijke betekenis van *in* is bewaard gebleven n.l. het zich ergens in bevinden. Aan deze bijzondere of bijwoordelijke bepalingen geeft hij dan de naam van *Umstandsbestimmungen* d.w.z. bepalingen, waaronder iets is of gebeurt. De *Umstandsbestimmung* bepaalt de omstandigheid, die om een zaak of gebeuren heenstaat. Hierbij is dan de instrumentele betekenis van *in* soms uitgesloten. Als mooi voorbeeld geeft hij 1 Thess. 4, 16, waar het neerdalen van de Here Christus van de hemel wordt beschreven: *in* een roep (of commando), *in* een stem van een aartsengel en *in* een bazuin Gods.³⁾ Door de N.V. is dit weergegeven: op een teken, bij het roepen van een aartsengel en bij het geklink ener bazuin Gods. We vinden hier een beschrijving onder welke omstandigheden, onder welke begeleidende verschijnselen de Here Christus verschijnt en waardoor ook zijn verschijning bepaald wordt. Vooral bij *in de bazuin* is het duidelijk, dat niet van een ruimtelijke voorstelling kan worden uitgegaan. Hier moet worden uitgegaan van een tijd-aanduidende voorstelling. Bazuin, aldus Neugebauer, is hier gezien met betrekking tot zijn werking.

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat het nog niet zo gemakkelijk is de betekenis van het griekse voorzetsel *in* te vatten en te vertalen. De betekenis en vertaling is niet zonder meer altijd gelijk, maar varieert en hangt samen met de plaats, die het voorzetsel inneemt, wáár het voorgezet is, wordt dus mee bepaald door het verband, waarin het is opgenomen. Daarom valt het ook te verstaan, dat voor een juist begrip van de uitdrukking *in Christus* van allergrootste betekenis is wie voor ons *Christus* is.

¹⁾ a.w. 17, ontleend aan Büchsel.

²⁾ O.a. Blass-Debrunner, *Grammatik des ntl. Griechisch*, 8te Aufl. (er zijn verscheidene drukken nadien verschenen), Göttingen 1949, par. 218-220. W. Bauer, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments*, 5te Aufl., Berlin 1958, s.v. Oepke in T.W.B. II, s.v. Ook instructief is het artikel van N. Turner, *The Preposition in the New Testament*, in *The Bible Translator*, Vol. 10 (1959) p. 113-120.

³⁾ a.w. 35f.

Par. 4

Wie is Christus in de uitdrukking *in Christus*?

We zeiden zo even, dat voor het verstaan van de uitdrukking *in Christus* van allergrootste betekenis is wie Christus voor ons is. We zouden ook kunnen zeggen: wie Christus voor ons is wordt bepaald door de opvatting, die wij van *in* hebben. Daar ligt ongetwijfeld ook iets waars in. Er is hier een wederzijds beïnvloeden. Wanneer we *in* in ruimtelijke zin nemen, dan

kan het niet anders of — wanneer we het zo even mogen uitdrukken — Jezus Christus wordt tot een zekere ruimtelijke grootheid, waar binnen we ons bewegen of bevinden. Zo zagen we het Deissmann doen: Christus is Geest, Hij heeft een zeker lichte etherische bestaansvorm, een uit goddelijke lichtglans bestaande lichamelijke. Daarbinnen zijn en bewegen zich de christenen en hebben ze hun gemeenschap, hun mystieke gemeenschap met de levende Heer.¹⁾

Maar, zo zouden we willen vragen, wanneer we tot zo'n resultaat komen, moet ons dat niet doen opschrikken en ons laten weten dat we zo op een verkeerd spoor zijn? Want wordt ons Christus zo in de Schrift getekend, spreekt de apostel Paulus zo van Hem?

Neugebauer heeft een onderzoek ingesteld naar de betekenis van de namen Jezus, Christus, Here, zoals die bij Paulus voorkomen buiten de term *in Christus* om.

Jezus, zo besluit hij, is voor Paulus de Gepredikte, 2 Kor. 11, 4, als Degene, die door zijn dood aan het kruis verlossing heeft bewerkt, 1 Thess. 1, 10; 4, 14. Ook de Christus-naam is de gepredikte, Rom. 10, 17; 15, 19f. Deze naam duidt de door Gods macht, 1 Kor. 1, 24, voor ons Gestorvene en Opgestane aan, Rom. 5, 6; 1 Kor. 14, 9. De gemeente is in het Christusgebeuren betrokken en behoort bij de Gestorvene en Opgestane, Rom. 8, 9; 1 Kor. 3, 23 en heeft daarin haar eenheid, 1 Kor. 12, 12. Voor zijn rechterstoel

H. Venema

zullen eens allen moeten verschijnen, 2 Kor. 5, 10. Here of Heer betekent bij Paulus de historische, de verhoogde, die Paulus in afwachting van zijn komst dient, de bemiddelaar der genade met name in de uitdrukking: de Here Jezus Christus. Vanzelf ligt dat niet zonder meer in het begrip *Heer*, maar daarin, dat Jezus Christus deze Heer is.²⁾

Neugebauer heeft dit nogal breed uitgewerkt en ook veel meer Schriftbewijs gegeven, dan ik nu noem. Misschien kunnen we hem in zijn uitwerkingen niet altijd volgen. We menen echter dat, met anderen, ook hij duidelijk maakt, dat Jezus Christus een historische persoonlijkheid is. Hij is de mens Jezus Christus, de Zoon van God, die op een bepaald punt in de menselijke geschiedenis verschenen is en daar gewerkt heeft en geleden en die door zijn lijden en sterven verlossing voor zondige mensen heeft aangebracht. We zouden ook kunnen zeggen: door Wie God verlossing heeft gegeven, 2 Kor. 5, 19. Hij is opgestaan uit de doden, opgevaren ten hemel, vanwaar Hij zijn kerk voorziet met hemelse gaven, Hand. 2, 33; Ef. 4, 8f, en Die ook komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Bouttier schrijft bij zijn bespreking van het artikel

van Büchsel: "Tenslotte, en dat schuift definitief de stelling van Deissmann terzijde, Christus blijft altijd voor Paulus de *Heer* en de *Rechter*, en die vrije soevereiniteit is beslist onverenigbaar met elk denken aan iets vloeiends, aan een sfeer of aan een geestelijk (onstoffelijk) element."³⁾

Er is immers geen enkele grond om aan te nemen, dat Christus in de term *in Christus* van een andere betekenis zou zijn, dan wanneer Paulus elders van Christus spreekt.

We menen, dat met het terzijde schuiven van de stelling van Deissmann ook terzijde geschoven moet worden de voorstelling van Christus als een 'Universalpersönlichkeit' of dat Paulus wanneer hij spreekt van *in Christus* verwantschap zou vertonen met oosters-mystieke speculaties betreffende de 'Urmensch'. Het is trouwens hierbij al zeer de vraag of louter historisch gezien Paulus wel door die oosters-gnostieke speculaties beïnvloed zou kunnen zijn.⁴⁾

Ook hoeven we niet te denken aan Christus als 'a corporate personality', een term, waar Ridderbos naar we van hem aanhaalden wel iets voor voelde. Overigens denkt Ridderbos op dit punt nog wel genuanceerd en heeft hij wel oog voor bezwaren.⁵⁾ Hij blijft er echter bij, dat voor Paulus' heilsleer typerend is de conceptie van 'de velen in de Ene'.⁶⁾

Wij menen evenwel, dat de heilsleer van Paulus niet de voorstelling kent van Christus als een zeker ruimtelijke grootheid, waar de gelovigen of de ook nog toekomstige gelovigen zich zouden bevinden.

In samenhang hiermee zouden we ook willen afwijken het spreken van een Christus mysticus d.i. Christus en zijn gemeente, zoals Bavinck dat deed of van een mystieke eenheid, die er zou zijn tussen Christus en de zijnen. Al deze voorstellingen gaan m.i. op een of andere wijze terug op het verstaan van Christus als een zeker ruimtelijke grootheid, hoe men zich dat verder ook indenkt of niet indenkt. En voor zo'n gedachte biedt de Schrift geen grond. Jezus Christus is een concrete historische figuur. In Hem voltrekt zich het heilshandelen Gods in de historie der mensen. Ook na zijn opstanding en hemelvaart vervluchtigt Hij niet tot een idee, noch tot een onhistorisch wezen. Hij blijft de man, door wie God de aardbodem rechtvaardig zal oordelen, Hand. 17, 31.⁷⁾

Waar nu Christus geen ruimtelijke, geen lokale grootheid is, is het ook niet mogelijk *in* te nemen in lokale zin.

¹⁾ Paulus, 107ff.

²⁾ a.w. 48, 49, 57.

³⁾ a.w. 18. Zo uit Büchsel zich ook in *Theologie des Neuen Testaments*, Gütersloh, 2te Aufl. 1937, S. 112.

⁴⁾ Vgl. Ridderbos, *Paulus*, 29, 428 en ook S. Neill, *The Interpretation of the New Testament 1861-1961*, London, 1966, p. 179f.

⁵⁾ Vgl. hfdst. IX van zijn boek: *De Kerk als Lichaam van Christus*.

⁶⁾ a.w. 432.

⁷⁾ Vgl. ook wat Greijdanus schrijft over *in Christus* in zijn *Korte Verklaring op Efeze 1, 3*.

Opnieuw geweed

(slot)

Ondermijnt de p.s. blijde zekerheid?

De generale synode heeft in april van enkele passages uit de Open Brief verklaard, dat deze bewezen, "dat inzake het schriftuurlijk-confessioneel fundament van de kerken der vrijmaking de artikelen 27-29 der N.G.B. niet worden nagesproken".

Inzake deze formulering — let wel: formulering — heeft de p.s. van Noord-Holland de opmerking gemaakt, dat zij bevreemdend was, daar het in de art. 27-29 N.G.B. niet gaat over het fundament van de kerk, maar dat daarin beleden wordt wat zij is en dat zij spreken over de plicht zich bij haar te voegen en over haar kenmerken.

Dit laatste stemt de g.s. toe, maar, zo zegt zij, daarin is het Woord van God toch nagesproken en dat is het fundament der kerk. Zo gaat het hier dus tóch over het schriftuurlijk-confessioneel fundament der kerk en dan komen de beschuldigingen: de p.s. van Noord-Holland plaatst het belijden der kerk in een uitzonderingspositie; doet daarmee af aan de kracht van dat belijden en ondermijnt de blijde zekerheid waarmee de gemeente des Heren mag geloven, wat de Here in Zijn Woord over haar heeft geopenbaard.

De g.s. vergeet hier, dat men zo altijd bij elke kwestie kan zeggen, dat hier inzake

het schriftuurlijk-confessioneel fundament der kerk de belijdenis niet is nagesproken. Want inderdaad is het Woord van God, de leer van apostelen en profeten het fundament der kerk. Maar in deze beedspraak denkt men toch willekeurig aan de kerk als huis, dat op het fundament is gebouwd en onderscheidt men het huis van het fundament. Zo is de beedspraak van de Heilige Schrift.

En als het dan gaat over het wezen der kerk, het zich bij haar moeten voegen en over haar kenmerken, zoals in de artt. 27-29 N.G.B., dan spreekt men niet daarover als over het fundament der kerk, want dan werkt dat verwarrend. Dan kan dat de gedachte wekken, als men zegt dat iemand daarin de belijdenis niet naspreekt, dat hij een rechtstreekse loochenaar van de Christus is of iets dergelijks. Men spreekt in dit geval zindelijk als men zegt dat de betrokkene inzake het wezen der kerk, de plicht zich bij haar te voegen en haar kenmerken de belijdenis niet naspreekt.

Daarom missen de beschuldigingen van de g.s. aan het adres van de p.s. van Noord-Holland ook alle grond. Is dat afdoen van de kracht van het belijden en ondermijnen van de geloofszekerheid aangaande de kerk? Men moet zijn kracht niet zoeken in grote woorden, maar in het zuiver stellen van de zaken en men moet zindelijk denken en spreken.

De noodsporg van de g.s.

In haar brief had de p.s. er op gewezen, dat de g.s. heeft gezegd, dat in de Open Brief in de geciteerde passage de belijdenis niet was **nagesproken**. Blijkbaar heeft uw vergadering niet willen oordelen, dat de artikelen 27-29 N.G.B. zijn **tegenesproken**, zo schreef de p.s. Maar dan kan m.h.o. op deze passage ook niet gesproken worden van een onaanvaardbare tegenstrijdigheid tussen de ondertekening van de Open Brief en de instemming met de belijdenis bij ds. Schoep, zo was haar conclusie.

Wat heeft de g.s. hier tegen aan te voeren?

Wie weigert een door de Here bewerkte reformatie te zien als schriftuurlijk-confessioneel bepaald, neemt tegenover dat geschenk niet een gehoorzame houding aan. Laten we maar eens even aannemen dat het eerste bij de Open-briefschrijvers het geval is, dit is dan toch wat anders nog dan de **belijdenis tegenspreken**, en dat was hier in geding. De g.s. spreekt verder over een strik, waarin zij vallen, die eerst de belijdenis disputabel hebben gesteld. Maar het ging in wat de p.s. schreef niet over een strik of wat ook, maar over het tegenspreken van de belijdenis en op die grond over het kunnen spreken van een onaanvaardbare tegenstrijdigheid.

De woorden: ongehoorzame houding en strik zijn een noodsporg van de g.s. Zij heeft hier haar woorden niet waar kunnen maken.

De beoordeling van de vrijmaking

Naar mijn oordeel is de passage in de Open Brief over het zgn. vrijmakingsgeloof wel een van de ongelukkigste uit heel het stuk.

Er zou heel wat over te zeggen zijn.

De g.s. heeft ervan gezegd, dat deze passage bewijst, dat inzake het schriftuurlijk-confessioneel fundamenteel van de kerken der vrijmaking de artikelen van de N.G.B. niet worden **nagesproken**.

We zagen al, dat **deze** uitdrukking geen grond biedt om te spreken van een onduidelijke tegenstrijdigheid tussen ondertekening van de Open Brief en betuiging van instemming van de belijdenis. Daarmee kunnen we feitelijk van deze passage afscheid nemen. Toch nog een enkel woord er over: De p.s. heeft beweerd dat in deze passage wordt betoogd dat de vrijmaking niet was een zich overeenkomstig art. 28 N.G.B. **afschieden** van de valse kerk en van degenen, die niet van de kerk zijn, en een zich **voegen bij** de ware kerk.

Het gebeuren in 1944 noemen we toch niet afscheiding, maar vrijmaking en in die vrijmaking zochten we alle kerkleden van toen te betrekken, zo zei de p.s.

Op dit beslissend punt is de interpretatie van de p.s. niet juist, oordeelt de g.s. Want de door de g.s. aangehaalde zinnen uit de Open Brief worden noch naar de woorden noch wat de bedoeling aangaat in de interpretatie van de p.s. teruggevonden. De p.s. heeft de aandacht verlegd.

Men oordele zelf.

'k Geef eerst de desbetreffende passage uit de Open Brief, door de g.s. geciteerd en beoordeeld:

„De vrijmaking vond plaats overeenkomstig art. 28 N.G.B. Het zou geweest zijn een zich voegen bij de ene ware kerk, die onze geloofsbelijdenis conform de Schriften kent. Deze ware kerk wordt in deze landen vergaderd op de aloude grondslag van de Gereformeerde Kerken, nl. Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, terwijl haar kerkelijk samenleven alhier wordt geregeld door de Dordtse kerkenordening. De vrijmaking... bewaarde ons zo bij Gods ene kerk op aarde.”

Dit is dan het „vrijmakingsgeloof”, dat de Open Brief verwerpt, zegt de synode.

Nu valt direct al op, dat in deze passage gesproken wordt van een **zich voegen bij** de ware kerk. De helft van de interpretatie van de p.s. wordt dus letterlijk uit deze passage zelf genomen.

In de tweede plaats valt er op te wijzen, dat het vrijmakingsgeloof, waarover hier gesproken wordt, in de Open Brief onder een apart kopje is omschreven, waaraan de door de synode aangehaalde passage uit de Open Brief rechtstreeks verbonden wordt. Deze passage moet daarvan dus niet losgemaakt worden, maar moet er voor een recht begrip mee verbonden worden. En in dit stuk wordt met nadruk gezegd dat de vrijmaking geen breuk was met broeders van hetzelfde huis en

wordt geopponeerd tegen een mentaliteit, die welhaast elk gevoel verstuikt, dat in nood over de verdeeldheid van Gods kinderen rept van pogingen tot verzoening en herstel langs de wegen van recht en vergevingsgezindheid. En niet wil weten van een omzien naar hen, van wie wij eens scheiden moesten.

Het is **in dit verband** dat de gedachte afgevoerd wordt dat de vrijmaking plaats vond overeenkomstig art. 28 N.G.B. Het is duidelijk waarom! Art. 28 spreekt van twee dingen: zich voegen bij de ware kerk en zich afscheiden van hen, die niet van de kerk zijn. In art. 28 is sprake van een radicale breuk met de ongelovigen!

Me dunkt dat het zo wel duidelijk is dat de p.s. van Noord-Holland in de roos heeft geschoten toen zij haar korte interpretatie van deze passage gaf: de vrijmaking was niet een zich overeenkomstig art. 28 N.G.B. **afschieden** van de valse kerk en van degenen, die niet van de kerk zijn en een **zich voegen bij** de ware kerk.

Men lette er overigens wel op, dat de p.s. zelf zich over dit gevoel niet uitgelaten heeft. Ze heeft alleen opgemerkt, dat van het begin af verschillende kwalificaties over de vrijmaking zijn gegeven en dat, als maar de noodzaak ervan erkend wordt, h.i. kerkelijke vergaderingen hier geen taak hebben.

De Open Brief in bescherming genomen?

Er wordt verder door de g.s. nog heel wat overhoop gehaald, dat met haar eerste oordeel weinig of niets te maken heeft. We laten dat maar voor wat het is.

Slechts een enkele opmerking.

De p.s. heeft niet over de Open Brief gehandeld, ook niet over bepaalde passages uit de Open Brief, die door de g.s. waren geciteerd. Zij heeft zich bezig gehouden met de vraag of het oordeel van de g.s. over deze passages haar uitspraak wettigde van de nu wel bekende onaanvaardbare tegenstrijdigheid.

G. Janssen

Dát was haar voorgelegd en niets anders.

Een wijzen op wat in de Open Brief onjuist en verkeerd gesteld mocht zijn en afkeuring verdienen moet, wat daarin weggelaten mocht zijn kwam haar eenvoudig niet toe. Zij had zich te houden aan de zaken, die haar waren **voorgelegd**. Daarom treffen al die zware verwijten van de g.s. geen doel; ze zijn onrechtmatig. Niemand had een oordeel over de Open Brief van haar gevraagd.

De g.s. is in deze zaken overigens nog te haastig en onnauwkeurig. Ze wijst er op dat vorige synoden hebben gesproken over de verandering van de kerkenordening door de synodale gemeenschap; over het doortocht verlenen aan een oecumenistische geest en de doorbraak van de moderne Schriftkritiek.

Maar van al deze dingen zwijgt de Open Brief, zegt de g.s.

De Open Brief echter noemt met name **deze** drie zaken als te toetsen en te bespreken voor een werkelijke integratie geheel haar beslag zal kunnen krijgen, pag. 6.

Ik acht hier in de Open Brief een idealisme aanwezig, dat ik niet deel, maar dat is nu de zaak niet.

We gaan thans over naar kerkrechtelijke zaken.

De vraag naar instemming met de belijdenis

We zullen inzake de kerkrechtelijke kant van de zaak kort zijn om de lezers niet teveel te vermoeien.

Het synodale betoog is als volgt: De zaak van instemming met de belijdenis is een hoogst belangrijke om het waarlijk gereformeerde karakter ener synode te waarborgen. Vandaar sinds 1854 de vraag om instemming in tegenstelling tot het Nederl. Hervormd Genootschap. Maar wat in 1854 als vast gebruik werd aangenomen, was niet iets ongewoons. Ook vroeger werd reeds gelet op de samenstelling der vergadering. Alsof dit hetzelfde is! Dan volgt daar het bewijs uit de historie.

Op de nationale synode van Dordrecht 1618/19 werd het niet als iets ongeoorloofds beschouwd, dat de afgevaardigden van

Noord-Holland bezwaar maakten tegen het zitting nemen van de Remonstrantse afgevaardigden van Utrecht. Neen, zeker niet, maar wat waren de argumenten van de Noordhollandse afgevaardigden? Dat deze Remonstrantse afgevaardigden door als lid zitting te nemen rechtvaardig zouden zijn in eigen zaak, hetgeen ook in de kerk ongeoorloofd is: het Remonstrantse gevoel behoorde toch tot het aangeklaagde gevoel en verder deugde hun **credentiebrief** niet.

Geen wonder dat men over deze zaak delibereerde en de oppositie vanuit Noord-Holland niet vreemd vond. Toch liet de synode ze onder bepaalde voorwaarden toe om niet de schijn van partijdigheid op zich te laden.

Was het toen geen gereformeerde synode meer?

De g.s. verwijst verder naar Friesland, waar in de jaren 1601 tot 1610 het oordeel niet alleen over de credentiebrieven ging maar ook over de afgevaardigde personen. Dat is juist, hoewel het niet altijd gebeurde. Ook daarvoor is het een keer gebeurd. Maar nadien was het geen gebruik meer. Blijkbaar beschouwde men bij nader inzien dit gebruik toch niet geheel juist en liet men het oordeel over de personen aan de afvaardigende classes, die hen verkozen, om niet over deze classes te heersen. Trouwens, men heeft nooit iemand terug gestuurd!

In Groningen was het anders: daar vindt men bij de aanvang der vergaderingen regelmatig censuur over de credentiebrieven en de personen.

Twee dingen dienen hier bedacht te worden: In deze tijd matigen de particuliere synoden zich grote macht aan, daar het op de classes vaak bijzonder slap toeging; de kerken waren nog in opkomst, in reformatie; de classale vergaderingen waren vaak veel te toegeeflijk inzake misstanden. En — dit in de tweede plaats — met de dienaren was het soms droevig gesteld. Op de tweede synode van Groningen moesten negen predikanten een formulier ondertekenen, waarin zij beloofden zich niet meer schuldig te maken aan dronkenschap en andere zonden, waarover zij in deze synode vermaand waren. Op de eerste synode hadden verschillende zitting als lid!

Eens stuurde een classis een predikant ter synode, die nog onder censuur stond, 't was in 1614. De synode liet hem toe, maar bepaalde dat zulks in het vervolg niet meer geschieden zou.

Ds. Gerardus Stenius van Baflo was wijd en zijd verdacht 'in religion', had de confessies onder voorbehoud ondertekend, maar werd na onderzoek en beloften toegelaten.

Steeds vallen er onregelmatigheden van predikanten te vermelden, doch in slechts één geval is iemand zitting geweigerd.

In Groningen was het dus wel een bijzonder geval, niet normatief voor de verdere historie.

Ook in andere provincies was de toestand niet zo erg rooskleurig in en vlak na de reformatie, maar in de Acta van de synoden dezer provincies lezen we van geen keuren der afgevaardigden. Groningen vormt hier een uitzonderingspositie. Ten tijde van de Remonstrantse twisten ontstonden uiteraard hier en daar moeilijkheden, toen het kerkverband niet recht meer functioneerde.

De g.s. verwijst wel naar de synode van Zuid-Holland 1588, waar een predikant niet als lid werd aanvaard wegens bezwaren tegen zijn leer, maar om dit geval recht te beoordelen moet men de omstandigheden kennen.

Het betreft hier het geval van Hermannus Herberts uit Gouda, die niet ter vergadering werd toegelaten. De reden wordt er expres bijgenoemd: er liep een procedure tegen deze man; hij had een boekje uitgegeven, inhoudende veel „fauten ende erroren”, „strydende tegen de waarheit des geloofs ende christelycke religie”. De generale synode van Den Haag 1586 had met hem gehandeld en hij wordt nu geweerd „naedien dat hetgeene hem in synode generalli in den Hage opgelyt was, by hem niet was nagecomen”.

Het betreft hier dus een officieel en openbaar in beschuldiging gesteld persoon, die niet was nagekomen, wat een generale synode hem opgelegd had. Het is duidelijk dat de provinciale synode déze man niet kon accepteren. Ze zou daarmee de procedure der generale synode hebben doorkruist en haar oor-

delen krachteloos gemaakt. Het kwam ook uit het verdachte, niet gereformeerde Gouda; de vergaarbak der ketters.¹⁾

Het recht van keurstem naar art. 33 K.O.

Art. 33 zegt dat de afgevaardigden hun credentie-brieven hebben mee te brengen en dat zij keurstemmen zullen hebben. Hierop be-riep de p.s. zich tegenover het niet ontvangen van ds. Schoep door de g.s.

Hoor nu de g.s. betogen: dit betekent niet dat ieder, die een credentiebrief heeft beslist keurstem hebben moet, wat ook tegen hem zou worden ingebracht. Onder beroep op de oude druk van Jansen's Korte Verklaring van de Kerkenordening zegt zij dat de bedoeling is dat alleen de afgevaardigden keurstem zullen hebben en niet de gasten. Terwille van dit onderscheid tussen afgevaardigden en gasten is deze bepaling in de K.O. opgenomen.

Dit is juist.

In de oudere edities der kerkenordening vindt men: en deze zullen alleen keurstem hebben.

Maar wat is dit anders dan wat de p.s. heeft gesteld: „Ook hier wordt de afvaardiging beslissend gesteld. Het in bezit zijn van een getekende credentiebrief acht de kerkenordening beslissend voor het recht om zitting te nemen in een kerkelijke samenkomst en zulks met keurstem.”

Dit is de goede gang van zaken en van een nadere keur over personen weet de kerkenordening niet. Nog nimmer is door een generale synode in de tijd na de reformatie een afgevaardigde met wettige credentie nader gewogen en geweerd. Over de particuliere synoden spraken we reeds. Nog nimmer is ook het vragen van instemming met de belijdenis gehanteerd als wapen tegen een afgevaardigde of om met behulp daarvan zaken op het agendum te brengen, die de kerken daarop niet hadden geplaatst, om ze daarna van hoger hand op de kerkeraadstafel te leggen. Het is wel gebeurd dat er ter generale synode een aanklacht lag tegen een afgevaardigde, wiens gevoelen door mede-afgevaardigden als afwijkend werd beschouwd: een vreemde leer, enz. De zaak werd dan ter synode behandeld, maar bij de vraag naar instemming met de belijdenis werd niemand ter verantwoording geroepen en geweerd.

De g.s. kan wel beweren, dat het recht van zenden naar art. 50 K.O. wel berust bij de particuliere synode, zoals van Noordhollandse zijde was betoogd, maar dat dit nog iets anders is dan het wel of niet ontvangen van afgevaardigde door de g.s. Maar dit is een logicistische werkwijze; door het niet ontvangen wordt het recht van zenden te niet gedaan. De keuze ligt dan uiteindelijk bij de g.s. Een wapen in de hand van partijschap, waartoe aller hart geneigd is. De een heerst zo metterdaad over de ander. De weg van artt. 79 en 80 K.O. — de weg van onderen op bij zonden tegen leer of leven — is hier verlaten.

De toegestoken hand

Ter particuliere synode van Noord-Holland is een behoorlijke strijd gevoerd over de te volgen weg. Sommigen wilden eenvoudig uitspreken dat de handelingen van de g.s. inzake ds. Schoep verwerpelijk waren; natuurlijk met argumentatie en dan: punt, uit. Tenslotte is er met grote meerderheid een poging gedaan om het been weer in het gelid te krijgen.

Bij de wegzending van ds. Schoep was er geen nadere verklaring van zijn gevoelen, zoals dat in de Open Brief was neergelegd. Hij wilde die niet geven omdat hij van oordeel was dat de zaak tegen hem ten onrechte was geëntameerd. Via zijn verweerschrift was deze nadere verklaring er wel als verduidelijking van de aangevochten en veroordeelde passages in de Open Brief. Terwijl de p.s. heeft getracht duidelijk te maken, dat bij rustige en goede lezing in het verband deze passages niets behoeften op te leveren, wat deed denken aan ondermijning van de belijdenis hoe dan ook.

De toegestoken hand is niet aanvaard.

De synode heeft zelfs niet gezegd: Wij behouden wel bezwaren tegen genoemde passages, maar gelezen de verklaringen van ds. Schoep hebben we geen reden te twijfelen

aan zijn instemming met de belijdenis als zonder voldoende grond.

Wat er staat, staat er, zegt zij.
En blijft staan.

Jammer, voor de kerken.

De vrede is er niet door bevorderd. Een verscherpte strijd staat te wachten tegen alle ondertekenaars van de Open Brief en tegen hen, die daarvan geen schibboleth menen te mogen maken.

¹⁾ Prof. Kamphuis heeft in De Reformatie van 27 mei een artikel geschreven onder de titel: Werd nimmer captie gemaakt op de afgevaardigde personen? Hij keert zich daarin tegen mij; ik had geschreven dat wel meermalen op credentie-brieven captie is gemaakt, maar op de afgevaardigde personen bij mijn weten nimmer. Dit „bij mijn weten” had ik er voorzichtigheidshalve bijgevoegd. Je weet immers nooit, het veld van de geschiedenis is zo breed en tijd voor een volledig onderzoek had ik bij het schrijven van m'n artikel niet.

De hoogleraar wijst in zijn artikel eerst op de situatie in Zuid-Holland tijdens de Remonstrantse troebelen. Daar is de beslissing gevallen dat zo er buiten de bekende vijf punten van geschil om en daarbovenuit afwijkingen geconstateerd zouden worden, het een zaak van nader overleg zou worden of de betrokkenen zouden worden toegelaten, met name als het aanhangen van Sociniaanse gevoelens betrof.

In die geest werd ter p.s. van 1618 navraag gedaan.

„Men ziet, dat men in deze tijd werkelijk niet op het formalistische standpunt stond: een formeel-wettige credentie-brief betekent tegelijk een vrijbrief voor de afgevaardigde **persoon**”, schrijft de hoogleraar.

Het is maar gelukkig, dat hij er bij zegt: in deze tijd. Want het was in 1618, de tijd der Remonstrantse troebelen. Het kerkverband was toen in de crisis. Er waren zelfs gedeelde classes: van Remonstranten en Contra Remonstranten. Van daar dat de navraag niet alleen werd gedaan naar de afgevaardigden, maar ook naar degenen, „die haer gecommiteert hebben”.

Hier was het kerkverband zelf in geding en dat wettigde met algemeen goedvinden een **bizondere** maatregel. Let wel: een bizondere.

Er valt van deze p.s. nog wel meer te zeggen, maar dat zullen we nu maar laten rusten: in de strijd tegen de Remonstranten is het kerkrecht wel eens wonderlijk gehanteerd! Maar captie op afgevaardigde personen vermeldt prof. Kamphuis hier toch niet.

Vervolgens verwijst hij naar Noord-Holland, het geval van Petrus Geesteranus.

Deze werd geweerd, met zijn mede-afgevaardigde uit de classis Alkmaar, Remonstrants gedeelte. Eerst was er niemand ter p.s. uit deze classis. Daarna kwamen er twee op hoog bevel ontboden. Ze werden vanwege hun onaanvaardbare credentiebrief teruggestuurd; de één was bovendien noch predikant noch ouderling. Dan komen na nieuwe oproep Geesteranus en zijn collega.

De moeilijkheden beginnen direct al met de credentiebrief. Deze deugt niet, want hij heeft het voorbehoud van de christelijke vrijheid.

Toch wil de synode deze afgevaardigden zitting geven niet op hun credentiebrief zoals die daar ligt, maar zoals hij behoort te zijn en inzonderheid op de ronde verklaring van beide afgevaardigden o.v. dat ze niet meer hebben dan de vijf artikelen.

‘t Is hier hetzelfde als in Zuid-Holland. Het kerkverband was in gevaar, hier en daar reeds verbroken: twee classes b.v. in Alkmaar. Onder de Remonstranten liepen verder allerlei vrijgeesten rond. De credentie-brieven gaven zo onvoldoende waarborg; deugden soms niet.

Daarom had deze p.s. reeds tevoren te doen gekregen met een welomschreven (!) gravamen van de classis Haarlem, of ook aan zulken, die naast de vijf artikelen der Remonstranten openlijk professie doen van de leer van Socinus en de Wederdopers, plaats en stem in de synode verleend dient te worden. De Socinianiën loochenden o.m. de Drieënheid. De p.s. had hierop geantwoord: neen!

En nu komen daar dan in de loop van de tijd twee Remonstranten uit de classis Alkmaar, van wie één, Geesteranus, verdacht is van socinianisme. Hun credentiebrief deugt niet.

Toch wil de synode, zoals gezegd, hen toelaten als ze niet meer hebben dan de vijf punten, geheel volgens het genomen besluit in deze bizondere situatie.

De heren weigeren echter rond te antwoorden,

ook na herhaald aandringen en kunnen dan naar huis gaan.

De regel van toelating in deze bijzondere tijd werd gehandhaafd, toen de fundamenten der kerk in geding waren: niet uitgaan boven de vijf punten, en dit vloeide blijkbaar in dit geval alles voort uit het niet in orde zijn van de credentie-brief. Want de toelating van andere Remonstranten op deze synode gaf géén moeite.

Ik wijs er nog op, dat prof. Kamphuis hier ook nog enkele fouten maakt.

De Acta vermelden (Reitsma en Van Veen, Acta enz. II pag. 45):

De vergaderinghe dan merckende, dat de voorsch. gecommiteerde op de voorsch. vraghe niet categorice wilden antwoorden... Prof. Kamphuis voegt achter: gecommiteerde de naam van Petrus Geesteranus in en leest hier dus het enkelvoud, waarschijnlijk misleid doordat er geen n achter staat. Maar dat gebeurt herhaaldelijk. **Beide** afgevaardigden weigerden herhaaldelijk categorisch te antwoorden of ze niet boven de vijf punten uitgingen. Ze wilden niet, zeggen de Acta.

Zo werden ze beide heengezonden.

Geesteranus bovendien omdat hij zich niet wilde verantwoorden inzake het verdacht zijn van Socinianisme. En beide vanwege de credentiebrief. Ze hielden, zoals het er zo kostelijk staat, een achterdeure open als hebbende een credentie in geschifte en de dan noch een in den boesem.

‘n Gecomplieerd geval in een verwarde tijd met radicaal onbetrouwbare kerkelijke vergaderingen en figuren.

M.h.o. op deze heenzending schrijft prof. Kamphuis triomfantelijk, denkende aan het gebeuren ter synode van Amersfoort-West: „Zo bleef „uit kracht van de belijdenis der waarheid” de particuliere synode van Noord-Holland van 1618 een gereformeerde synode en konden straks haar afgevaardigden ter generale synode van Dordt 1618-19 voor deze belijdenis der waarheid met een goed geweten spreken en helpen besluiten.”

Toepassing: „Noord-Holland heeft een rijke, ook leerrijke geschiedenis achter de rug.

Noblesse oblige”.

Adeldom verplicht, ja.

Als je hoogleraar bent, moet je eerst nadenken, dan schrijven.

Wanneer deze beide Remonstranten hadden verklaard niet boven de vijf punten uit te gaan, dan waren zij door deze synode toegelaten!

Ik maak deze synode daarvan geen verwijt: de zaak zou ter **generale** synode worden beslist.

Maar was deze p.s. dan geen gereformeerde synode meer geweest???

Er waren trouwens Remonstranten lid van deze p.s.: uit de Remonstrantse classis Hoorn. De Acta vermelden, pag. 3: „dat de twee van het Remonstrantse gedeelte zullen gekent worden voor medeleden deses sinodi en de andere met hun vieren (uit het Contra-Remonstrantse deel der classis Hoorn, G. J.) niet meer als twee stemmen uytmaken”. Beide zijn later als predikant afgezet. De een is later elders weer beroepen.

Beide waren op genoemde p.s. aanwezig, als lid toegelaten uit het Remonstrantse deel der classis Hoorn.

Was deze p.s. daarom geen gereformeerde synode? Zie dan haar besluiten maar. Haar afgevaardigden konden in Dordt voor de belijdenis der waarheid echt wel met een goed geweten spreken en helpen besluiten....

Ach, dat vluchtige schrijven.

Op de heuvel Golgotha

staat een kruispaal opgeheven.

Als ik daarheen d'ogen sla

Wordt mij al mijn schuld vergeven

Onder d' ijzeren nagelpunt

die Uw voeten houdt verbonden

zij een plaatsje mij vergund

waar 'k mag treuren om mijn zonden.

Heer, geef mij de laagste plaats

zo ge mij een plaats wilt geven.

Nooit werd iemand zoveel kwaads,

zoveel gruwelijks vergeven.

Kerkelijk leven

Synodale schuldbelijdenis

De generale synode van de Gereformeerde Kerken (syn.) te Lunteren heeft een schuldbelijdenis afgelegd ten aanzien van het conflict 1944. Bulletin nr. 103 van de Informatiedienst van deze kerken te Utrecht meldt daarover:

„Na een bewogen discussie heeft de G.S. van de G.K. besloten zich tot de vrijgemaakte G.K. te richten met een schuldbelijdenis over het kerkelijk conflict, dat in 1944 leidde tot een scheuring in de gereformeerde kerken.

De synode sprak uit, dat de G.K. er verre van zijn, de schuld aan het conflict van 1944 en volgende jaren eenzijdig te zoeken bij hen, over wie in die jaren in enige vorm het schuldig werd uitgesproken.

De G.K. willen integendeel — aldus de synodale uitspraak — hunnerzijds ootmoedig belijden, dat zij zelf in het geheel van de schuldige broedertwist, waardoor de Geest der gemeenschap werd bedroefd, niet vrijuit gaan.

In de derde plaats sprak de synode uit, dat de G.K. de vrijgemaakte zusterkerken van harte vragen, haar te vergeven al wat in die conflictsituatie en met name in haar tuchtmaatregelen en haar houding en optreden niet was naar de Geest van Christus en niet beantwoordde aan de katholiciteit van de kerk.

De synode besloot deze uitspraak ter kennis te brengen van de vrijgemaakte kerken in Nederland en de eigen kerken op te wekken, in de geest van deze uitspraak ook plaatselijk de verzoening met vrijgemaakte zusterkerken te zoeken en te blijven zoeken. Aan de synode der vrijgemaakte G.K. zal een brief gezonden worden met het synodebesluit en het rapport van de synodecommissie.

Brieven van de kerkeraden van Zeist, Wapenveld, Amsterdam-Zuid en Nagele en verder van elf studenten uit Kampen en een aantal predikanten en gemeenteleden uit verschillende plaatsen vormden de aanleiding tot het gesprek over deze zaak in de generale synode.

Ten aanzien van de schuldvraag, die in deze brieven aan de orde werd gesteld, overwoog de synode, dat een zuiver onderscheidend oordeel hierover onmogelijk is, omdat diverse factoren in het complex van de schuldige broedertwist elkaar over en weer hebben beïnvloed. Het besluit van de synode werd met slechts één stem tegen genomen.”

De uitspraken van de Lunterense synode zijn intussen aan de synode van Amersfoort overgebracht door een deputatie bestaande uit twee predikanten.

Het is in de huidige omstandigheden van ons eigen kerkelijk leven een moeilijke zaak over deze schuldbelijdenis te schrijven. In de vrijgemaakte kerken gebeuren thans dingen, die bij wat er in 1944 e.v.j. in de kerken geschiedde, vooral niet achterstaan. Een gemeenschap, die zelf bezig is schuld te maken door het onkerkelijke en onchristelijke uitrangeren van plaatselijke kerken en ambtsdragers en het in strijd met het in de kerkorde bepaalde schorsen en afzetten van ambtsdragers verspeelt het zedelijk recht een erkenning van schuld over soortgelijke handelingen door een andere kerkengemeenschap onder de loop te nemen: Gij, die anderen oordeelt, doet gij dezelfde dingen?

Intussen ontbreekt niet de mogelijkheid deze uitspraken van de synode van Lunteren te bezien, indien men aan het uitwerpen van ambtsdragers en kerken zelf part noch deel heeft, noch wenst te hebben.

En daaraan ontleen we de vrijmoedigheid over de uitspraken van de Lunterense synode iets te zeggen.

We stellen voorop, dat ze binnen de synodale kerken niet met onverdeelde instemming werden ontvangen. Het mag bekend worden geacht dat zij de „bezwaarden onder de synodocratie” niet ver genoeg gaan. Maar het bleek dat ze anderen beslist te ver gaan. Of eigenlijk: niet te ver, ze hadden, als we professor Herman Ridderbos goed begrepen hebben, ook wel achterwege kunnen blijven. Hij schrijft nl. in het Gereformeerd Weekblad van september:

„Eindelijk: de Synode heeft goed gevonden, naar aanleiding van enkele bij haar ingekomen brieven, tot een algemene schuldbelijdenis t.o.v. de vrijgemaakte kerken te komen, waarvan men de tekst ook elders in dit nr. kan vinden. De uitspraak schijnt te willen zeggen, dat degenen over wie in 1944 „het schuldig werd uitgesproken” niet de enige schuldigen waren; spreekt van „niet vrij uitgaan” der geref. kerken; vraagt „vergeving voor wat in de conflictsituatie, en met name in haar tuchtmaatregelen etc., niet was naar de geest van Christus en niet beantwoordde aan de katholiciteit der kerk.” Wat dit laatste was, wordt aan de vrijgemaakte synode niet meegedeeld, maar blijkbaar aan haar eigen oordeel en schatting overgelaten. Het stuk schijnt mij een voorbeeld van goede bedoelingen, maar ongeschikt om **iemands** rechtsgevoel te bevredigen. Ik vrees, dat de vrijgemaakte Synode er op zijn best slechts schouderophalend op zal antwoorden en zal vragen: wat bedoelt u nu precies? En mensen van een uit de scheuring overgebleven kleine gemeente, die met grote inspanning hun kerkelijk leven hebben voortgezet, vroegen mij, toen ik gisteren bij hen preekte, of ze nu voor een goede of voor een slechte zaak gestaan hadden. Ik heb gezegd: voor een **goede!** Maar of dit antwoord nog conform de synode schuldbelijdenis was? Ik zal er daarom verder het zwijgen maar toe doen en mijn verhaal met dit vraagteken besluiten.”

Herman Ridderbos

Hoezeer we ook in deze zaak met professor Ridderbos van mening verschillen t.a.v. de vraag of de besluiten, leeruitspraken en schorsingen en afzettingen van destijds een goede zaak waren, en hoe oprecht we betreu-

G. Visee

ren dat professor Ridderbos nog steeds als advocaat voor dat alles optreedt, we hebben eerbied voor zijn standpunt. We weten tenminste wat we aan elkander hebben op dit punt. Hier staat een duidelijk Ja tegenover een duidelijk Neen. We begrijpen nog steeds zijn Ja niet. Want de kerken, waartoe hij behoort, hebben de leeruitspraken, die eens heetten gedaan te zijn met de profetische autoriteit de synode door Christus verleend, ter aarde besteld met een o.i. minder fraaie begrafenisliturgie. Maar men heeft de schorsings- en afzettingsvonnissen, die met deze leeruitspraken het nauwste verband hielden, tot op de dag van vandaag gehandhaafd. Prof. C. Veenhof, prof. H. J. Jager, ds. C. H. Lindeboom en vele anderen hebben naar de nimmerherroepen vonnissen nog steeds de status van geschorste predikanten van de synodale gemeenschap. De kerk van Kampen is met andere kerken nog steeds een kerk, welke afgevaardigden door een classis werden heengezonden. En hoe men het ook keert of wendt, de achtergrond van dat alles vormden de later terzijde gestelde leerbesluiten. Professor Ridderbos zegt tegen dat alles nog steeds Ja en schrijft thans dat hij en de kerken, die voor dat alles gestaan hebben een goede zaak hebben voorgestaan. Wat er van hun kant dan ook aan gebreken en onvolkomenheden mogen zijn geweest, over de leeruitspraken, het beleid, de tuchthandelingen van de destijds synoden valt er geen schuld te belijden, dat is allemaal goed geweest.

Men moge dat standpunt betreuren, het is in zover respectabel, dat het rond en duidelijk is. Met een man als prof. Ridderbos weet men waarover men spreken moet.

En hij heeft in het hierboven aangehaalde artikel de Achilleshiel van de synodale schuldbelijdenis, het zwakke punt, precies getroffen. De synode vraagt vergeving over wat in de conflictsituatie, en met name in haar tuchtmaatregelen etc., niet was naar de geest van Christus en niet beantwoordde aan de katholiciteit der kerk.” WAT dit laatste was”, zo schrijft prof. Ridderbos, „wordt aan de vrijgemaakte synode niet meegedeeld,

maar blijkbaar aan haar eigen oordeel en schatting overgelaten.”

Deze kritiek is o.i. juist.

Men stelle zich voor dat een man van zijn vrouw is gescheiden. Hij heeft haar heengezonden. Maar op een goede dag begint ergens zijn hart onrustig te worden. Hij schrijft haar: „Ik vraag vergeving voor wat in deze scheiding niet was naar de geest van Christus”. Dan zal die vrouw toch terecht vragen: Wat was in die scheiding niet naar de geest van Christus? En het is zelfs mogelijk dat zij zegt: Dat hij me heeft heengezonden en een scheiding forceerde, dat was niet naar de Geest van Christus.

Zo staat het hier.

Was er in die tuchtmaatregelen veel of minder veel of weinig naar de Geest van Christus of waren die tuchtmaatregelen zelf niet uit de Heilige Geest?

Dat is de zaak.

En daarom zeggen we met professor Ridderbos: „Het stuk schijnt mij een voorbeeld van goede bedoelingen, maar ongeschikt om **IEMANDS** rechtsgevoel te bevredigen.”

Jammer, maar het is niet anders.

Positieve waardering

Toch willen we hiermee niet eindigen.

Want er is in de uitspraken van de synode van Lunteren waarlijk wel het een en ander positief te waarderen. En ook daarop willen wij de nadruk leggen.

Dat de synode tot deze uitspraken kwam is opnieuw een bewijs dat er in de synodale kerken onbehagen, groeiend onbehagen is over wat er destijds geschied is. Het laat velen gelukkig niet met rust. Wij distantiëren ons nadrukkelijk van hen, die in de synodale uitspraken alleen maar list en bedrog zien om in troebel vrijgemaakt water te vissen. De synode is niet zó maar tot deze erkenning van schuld gekomen. De zaak was door kerkeraden, studenten, predikanten en gemeenteleden uit verschillende plaatsen op haar agendum gekomen. Bij al deze adressanten zo maar kwade trouw en boze bedoelingen te veronderstellen gaat niet aan. Bovendien deed de synode deze uitspraken „na een bewogen discussie”. Dat betekent dat hier van heimelijk vooroverleg eens te gaan vissen in troebel vrijgemaakt water geen sprake was. En voorts, hoe vaag de schuldbelijdenis, die uit de bus kwam, dan ook moge zijn, dat ze kwam is in elk geval een bewijs, dat de verzekerdheid, waarmee de destijds synoden spraken en handelden voor onzekerheid heeft plaats gemaakt.

En kwam deze berispelijke erkenning van schuld uit de kerken zelf op, ze kan niet nalaten ook in de kerken haar terugslag te hebben. Ook de verzekerdheid, die jarenlang onder de leden van de synodale kerken gevonden werd, dat het allemaal goed was wat de synoden deden, is thans door deze synodale erkenning van schuld ondergraven. En daarmee moet in de synodale kerken het begrip groeien dat de vrijmaking van 1944 e.v.j., de vrijmaking niet van de synodale kerken en kerkleden, maar van bepaalde leeruitspraken en tuchthandelingen, toch nog wat anders geweest is dan kerkelijke scheurmaking.

Indien dat begrip en dat besef doorwerken, dan zal dat slechts een oorzaak van vreugde kunnen zijn. Om die vrucht van zo'n nog zo gebrekkige erkenning te bidden en daarop te hopen is onze taak.

De plaatselijke kerken en de kerkleden

Daarbij denken we aan de plaatselijke kerken en de leden van de synodale kerken. Zij worden evenals wij door de Lunterense schuldbelijdenis voor de vraag gesteld: Wat was er dan in de handelingen en met name in de tuchtmaatregelen van 1944 niet naar de Geest van Christus? De synode van Lunteren heeft dat een open vraag gelaten. Maar in die vraag ligt de erkenning dat het waarlijk niet allemaal naar de Geest van Christus geweest is. Misschien mogen we dan bij het zoeken naar het antwoord de helpende hand bieden. Daarbij past ons bij de zware moeiten in eigen huis wel enige terughouding. Doch die hulp zal moeten bestaan in het zeggen: „Broeders, maakt u zich nu van de destijds schorsingen en afzettingen vrij. Dat betekent niet: Loop met pak en zak over naar de vrijgemaakte kerken. Trouwens — is de toestand bij ons zó, dat we hun dat laatste nog kunnen zeggen? Maar van de destijds tuchtmaat-

regelen... dat kan toch? Of kan het niet omdat het toch wel „een goede zaak” was?

Uit de Heilige Geest

Toenadering na een scheiding, die werd veroorzaakt door wat niet naar de Geest van Christus was, zal uit deze Geest moeten zijn. Door zijn Geest en Woord vergadert de Here Christus Zijn volk.

En dan liggen er vandaag zéér moeilijke barrières. De erkenning van het gezag van de Heilige Schrift. Het vraagstuk van de oecumene, met name van de Wereldraad van Kerken. De aard van het kerkverband. Maar zal het dáárover ooit tot een waarachtig gesprek komen, dan zal van weerszijden krachtig het besef moeten doorbreken dat niet de synodale en de vrijgemaakte kerken zoals die thans reilen en zeilen bijeen horen, maar wel dat allen die de hals willen buigen onder het juk van Christus en zich willen houden aan hetgeen onze enige Meester verordend heeft, elkander in die gehoorzaamheid hebben te vinden.

En dan zal de kritiek ook bij ons, moeten beginnen bij onszelf. Dacht men nu werkelijk, dat wij van de anderen mogen eisen, dat zij eerst de Open Brief moeten afzweren, de heenzending van ds. Schoep of de kerkscheuring in Kampen en andere plaatsen, de afwijzing van attesten van Kampens kerkeraad aan de Theologische Hogeschool als een werk van kerkreformatie anno Domino 1967, als een werk des Heren moeten erkennen?

Binnen de vrijgemaakte kerken zelf wordt daartegen gelukkig Neen gezegd. Eerst wanneer de vrijgemaakte kerken zelf tot het goede pad zijn teruggekeerd hebben zij een boodschap voor anderen. En dat goede pad is: de terugkeer tot de enige grondslag van de kerk, het fundament, Christus Jezus, tot zijn Woord, en daarom ook tot de Gereformeerde belijdenis, die van bladzijde tot bladzijde ons leert dat Hij in Zijn Woord het enig fundament der kerk is.

Dat was en is de vrijmaking: geen bindingen boven de Schrift.

„Och of Israëls verlossing uit Sion spoedig mocht komen!” Psalm 14 : 7.

„O God, verlos Israël uit al zijn benauwdheden”. Psalm 25 : 26.

Prof. J. Kamphuis

sprak in een hem door Rik Valkenburg afgenomen interview. Op de vraag:

„Gezien wat u zei over het Koninkrijk moeten wij dus aannemen dat Gods Geest wél in die valse kerk werkt. Hoe zit dat dan? Vergist Gods Geest zich dan?”

Antwoord: „Tja, dat is de moeilijkheid van dit gebroken leven. Gods Woord is niet geboid. In de druk der tijden zal de Here de ware gelovigen op de ware belijdenis van het Woord Gods samenbrengen.”

„Zullen daar ook de synodaal-gereformeerden bij horen?”

Antwoord: „Als de synodaal-gereformeerden alle schorsingen en de nieuwe leerformules annuleren en terugkeren van hun heilloze weg naar de oecumene in de Wereldraad van Kerken, dan morgen eenheid! Ook met hen.”

Dat laatste antwoord heeft ons verbijsterd. Of liever, niet dat zo vlot gegeven antwoord, maar iets anders: De Gereformeerde kerk van Kampen heeft nimmer één ambtsdrager geschorst. Integendeel: zij heeft wel een aantal destijds geschorste ambtsdragers.

Deze zelfde kerk heeft geen nieuwe leerformules en heeft die nimmer gehad. Zij heeft als haar belijdenis de Drie Formulieren van Enigheid, niets daarnaast en niets daarboven.

En deze kerk is niet voornemens zich aan te sluiten bij de Wereldraad, zelfs niet bij de I.C.C.C., ze is daarheen zelfs niet op weg en wil daarheen niet op weg.

Toch heeft prof. J. Kamphuis zich van deze kerk afgescheiden. Eerst tegen haar predikdiensten huisgodsdienst oefeningen gehouden, ook voor anderen dan zijn huisgenoten toegankelijk. Daarna heeft hij na de gelovigen in Noord-Holland daartoe te hebben opgewekt, in Kampen mede leiding gegeven aan een afscheuring van deze kerk.

En met de synodalen wil hij, morgen nog wel liefst, één worden als zij niet meer doen wat de Gereformeerde kerk van Kampen welker opzicht en tucht hij zich stelde, nooit gedaan heeft.

Wie het vatten kan, die vatte het.

EEN BRIEF

Het volgende schrijven werd d.d. 5 sept. j.l. verzonden aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Amersfoort.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Diep verontrust over de gang van zaken in ons kerkelijk leven, die indien de Here het niet verhoedt gaat leiden tot een breuk over vrijwel heel de linie, gevoelen wij ons gedrongen het volgende aan U voor te leggen:

Wij zijn van oordeel, dat zulk een breuk niet verantwoord is.

Volgens onze belijdenis is de kerk niet een vereniging van gelijkgezinden; maar de vergadering van de ware Christgelovigen, die al hun zaligheid verwachten van Jezus Christus en gewassen zijn door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest.

Deze voor het kerkelijk samenleven zo centrale geloofswaarheid mag door ons nimmer uit het oog worden verloren in allerlei discussies en botsingen der opinies. Want dan is in al onze ijver voor de kerk de kerk zelf metterdaad uit het gezicht verdwenen.

Wij willen er in dit verband op wijzen, dat wij allen in de kerk uitsluitend aan Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis gebonden zijn.

Er wordt onder ons veel gesproken over de koers, die de gereformeerde kerken hebben te gaan en over haar gereformeerde karakter. In de belijdenis der kerk komt haar karakter tot uitdrukking en in haar wordt de weg beleden die de kerk heeft te gaan, zulks vanuit het Woord van God. Al of niet afwijking van Gods Wóórd en de belijdenis is daarom beslissend voor de beoordeling van elkaar en dient dat voor ons te blijven. Indien daarvoor in de plaats wordt gesteld als niet-nader-bepaalde maatstaf de „koers der kerken” en het „gereformeerde karakter ervan”, dan wordt het kerkelijke leven prijsgegeven aan persoonlijke-en groeps-willekeur.

In dit verband willen we iets opmerken over hetgeen zich rondom de zgn. Open Brief afspeelt. Uw uitspraken met betrekking tot de Open Brief dienen niet in de plaats van de belijdenis der kerk gehanteerd te worden als norm voor handhaving in het ambt of voor toelating op de weg naar het ambt.

De besluiten dienaangaande van de Senaat onzer Theologische Hogeschool en van de deputaten-curatoren tasten o.i. ook op bedenkelijke wijze de bevoegdheid der kerkeraden aan, die een attest hebben afgegeven.

Hoe men verder ook oordeelt over de Open Brief, wij voor ons verklaren, dat wij noch de ondertekening ervan noch de weigering om hem te veroordelen als schibboleth voor onze kerkelijke samenleving kunnen aanvaarden.

In onze kerkelijke samenleving is de kerkenordering erkend en aanvaard als regel van handelen, ook wanneer ergens moeiten zijn ontstaan. Zich houden ook aan dit accoord is een zaak van trouw.

Het verontrust ons zeer, dat dit accoord de laatste jaren steeds meer geschonden wordt. De schorsing van een predikant door zijn kerkeraad, zonder dat deze een voorgaand instemmend oordeel had verkregen van de raad der naastgelegen gemeente, is daar een voorbeeld van. De snel in aantal toenemende zgn. doleanties zijn er een tweede voorbeeld van. Als grond hiervoor is meermalen aangevoerd, dat ambtelijke samenwerking niet meer mogelijk is. Echter, de door ons aanvaarde accoorden zijn de enige norm voor de ambtelijke samenwerking en het samenleven in de gemeente. De ambtsdragers zijn gehouden samen te werken en elkanders ambtsdienst volledig te erkennen, tenzij deugdelijke bewijzen van afwijking van de Heilige Schrift en van de belijdenis zijn aangevoerd en de kerkelijke weg volledig is afgelegd.

Een ernstig feit is, dat de hoogleraar in het kerkrecht met volkomen vanonachtzaming van het zo juist genoemde, openlijk tot dergelijke doleanties aanspoort door de kerkleden achter de door hem ontrouw geachte kerkeraden vandaan te roepen. Op deze wijze wordt principieel en metterdaad ons kerkelijk samenleven tot ontbinding gebracht.

Het gaat ons om de kerk van onze Here Jezus Christus.

Veel kerkleden zien de rechte weg niet meer en vragen zich verbijsterd af: Voor wie moet ik kiezen? Het is mede hun nood, die ons tot spreken drong. Daarom ook hebben wij ons tot U gewend.

Wij moeten niet kiezen voor mensen of partij-

en. De Here gaf ons de vrijmaking om weer kerkelijk te leven naar de normen die we hebben in Zijn Woord en de daaruit geputte accoorden van kerkelijk samenleven, in geloof, ootmoed en vertrouwen; onderling eensgezind, niet zinnende op hoge dingen, maar ons voegend in het eenvoudige, Rom. 12 : 16, zulks in hartelijke liefde tot elkaar, 1 Joh. 3 : 11 en 18, ook waar het nodig is elkaar in alle wijsheid lerend en terechtwijzend, Col. 3 : 16.

Op grond van het bovenstaande stellen wij nadrukkelijk, dat het Uw vergadering niet toekomt enige uitspraak te doen over scheuringen in plaatselijke gemeenten, waarover langs de goede kerkelijke weg geen oordeel door de mindere kerkelijke vergaderingen is gegeven.

Wij verzoeken U af te keuren het besluit van de deputaten-curatoren d.d. 16 augustus 1967 inzake de aanvaarding van attesten aangaande belijdenis en wandel bij de toelating en examens van studenten aan de Theologische Hogeschool. En voorts overeenkomstig het bovenstaande te handelen bij de hiervoor in aanmerking komende nog te nemen besluiten.

Met heilbede en broedergroet,

w.g. C. G. Bos, Zwolle

A. van Dalen, 's Hertogenbosch

G. Janssen, Amsterdam

F. Mul, Hoogkerk

Jac. van Nieuwkoop, Scheveningen

Z. G. van Oene, Zwolle

H. van Tongeren, Maassluis

P. Veldstra, Leerdam

J. Verkade, Groningen

J. J. Verleur, Lisse

W. Vis, Leerdam

P. C. van Wijk, Zaltbommel

Zwolle, 6 september 1967.

PERSSCHOUW

Over de attesten van de studenten van onze Theologische Hogeschool.

Zoals onze lezers weten zal de Senaat van onze Theologische Hogeschool de attesten van studenten welke afkomstig zijn van kerken van welke zich een groep leden heeft afgescheiden „niet zonder meer weigeren”. Er zal met hen namelijk een onderzoek inzake hun belijdenis plaatsvinden vóór ze als student of tot een examen worden toegelaten.

Drs Faber schreef over dit besluit in het Gereformeerd Kerkblad van Zuid-Holland het volgende:

In ons Gereformeerd Kerkblad heeft de lezer afgedrukt gezien de korte verslagen van de vergaderingen, die deputaten-curatoren van onze Theologische Hogeschool op 16, 21 en 25 aug. l.l. gehouden hebben.

Ongetwijfeld hebben deze verslagen in het midden van de kerken meer dan gewone aandacht ontvangen. De broeders die als deputaten van de kerken de belangen van haar Hogeschool behartigen, hebben zich in deze vergaderingen immers bezig gehouden met de gevolgen, die de breuk welke in sommige kerken en met name in die van Kampen ontstaan is, voor de Hogeschool heeft.

Niemand die met het wel en wee van De Gereformeerde Kerken in Nederland en haar Hogeschool meeleeft, zal zich de moeiten ontveinen waarvoor de broeders deputaten zich thans gesteld zien. Het gebed voor kerkelijke vergaderingen en voor de arbeid van door zulke vergaderingen gedeputeerde broeders mag zich in de huidige situatie wel vermenigvuldigen.

Zulk een christelijk meeleven kan zich ook uiten in meedenken en, zo nodig, ook in het stellen van enkele vragen.

Wij lezen in het verslag van de vergadering van 16 augustus, dat de curatoren hebben ingestemd met enkele oordelen van de senaat van de Hogeschool. Deze senaat wordt, zoals de lezer zal weten, gevormd door de broeders hoogleraren. De oordelen waarom het hier gaat, betreffen de gedragslijn die gevolgd moet worden bij de inschrijving van studenten uit kerken, waar twee kerkeraadscolleges elkaar het vertonen van de gereformeerde kerk ter plaatse betwisten.

De senaat is nu van oordeel dat hij, zolang de al of niet erkenning van enig college als wettige raad van de Gereformeerde Kerk ter plaatse nog in behandeling is op de meerdere vergaderingen, geen attesten zonder meer behoort te weigeren.

Hij is echter tevens van oordeel dat hij, gezien de curatoren-uitspraak d.d. 26-1-1967 en de

uitspraak van de generale synode te Amersfoort-West d.d. 6-6-1967 terzake van de „Open Brief”, attesten van colleges als bovenbedoeld, indien van hen bekend is dat zij van oordeel zijn dat de „Open Brief” geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft, momenteel slechts mag doen gelden als goed getuigenis van belijdenis en wandel, nadat eerst een onderzoek van geattesteerde inzake zijn belijdenis heeft plaatsgevonden.

Hier rijzen enkele vragen.

Men zou het kunnen verstaan dat deputaten-curatoren en hoogleraren van oordeel zijn, dat het goed is in de huidige situatie het inzicht van aankomende studenten te leren kennen ten aanzien van b.v. de binding aan de belijdenis der kerken als geheel, hun geloof ten aanzien van een bepaald stuk der leer — b.v. art. 27 tot 32 der Nederlandse Geloofsbelijdenis — of hun overtuiging ten aanzien van het werk des HEEREN en het werk van Zijn volk in de geschiedenis van Zijn kerk. Zulks kan aan de door de hoogleraren te geven lessen ten goede komen.

Deze kennis kunnen de hoogleraren verwerven in het kader van de samenspreking, die in art. 13 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool genoemd wordt: „De hoogleraren zullen met ieder der aanstaande studenten afzonderlijk een samenspreking houden over de betekenis van hun studie als voorbereiding van het ambt, waarnaar zij staan”.

De kerken kunnen, dunkt me, ten volle vertrouwen dat zulk een samenspreking ook thans, evenals in het verleden, geschiedt zou op thetische wijze en met inachtneming van de veelal nog beperkte geloofskennis van aankomende studenten, die immers soms nog slechts doopleiden der kerk zijn.

Zulk een onderzoek zou in het kader van de voornoemde samenspreking naar art. 13 van het Reglement bij alle aankomende studenten zonder onderscheid kunnen plaats vinden.

Maar hetgeen de broeders hoogleraren zich thans voorgenomen hebben en waarmee de deputaten-curatoren ingestemd hebben, is toch iets anders.

Dat is verbonden aan het begin van art. 13:

Tot de lessen en de examina aan de Theologische Hogeschool worden toegelaten zij, die lid zijn van een van de gereformeerde kerken in Nederland, een goed getuigenis aangaande hun belijdenis en wandel overleggen....

De broeders-hoogleraren, die door de kerken aangewezen zijn om opleiding tot de Dienst des Woords te geven, hebben verstaan dat het hun niet toekomt een beslissing te nemen inzake de vraag, welke van twee elkaar betwistende kerkeraadcolleges als wettige raad van De Gereformeerde Kerk ter plaatse erkend dient te worden.

Men kan, naar mijn overtuiging, dat inzicht delen: de beslissing daaromtrent komt immers toe aan de daartoe bevoegde meerdere vergaderingen, op wier agendum in de ordelijke weg deze zaak geplaatst wordt.

De hoogleraren zouden m.i. dan ook juist handelen, indien zij in de huidige interim-situatie attesten van kerkeraadcolleges, die elkaar het vertonen van de gereformeerde kerk ter plaatse betwisten, zonder meer aanvaarden.

Thans echter maken hoogleraren en curatoren een voorbehoud: wij behoren geen attesten zonder meer te weigeren maar attesten van bepaalde kerkeraden doen wij slechts gelden als getuigenis van belijdenis en wandel, nadat eerst een onderzoek van geattesteerde inzake zijn belijdenis heeft plaatsgevonden.

De bedoeling zal wel zijn dat dit onderzoek geschiedt door de hoogleraren zelf en dat het een ander karakter draagt dan de in het Reglement voorgeschreven samenspreking over de betekenis van de studie als voorbereiding van het ambt.

Betekent dit nu dat het getuigenis van een kerkeraad inzake levenswandel zonder meer aanvaard wordt maar het getuigenis inzake belijdenis niet? Kan men levenswandel en belijdenis zo van elkaar scheiden?

En betekent dit dat men het betrokken getuigenis van belijdenis in het geheel niet aanvaardt of niet gehéél?

Is er onderscheid tussen het ambtelijk onderzoek dat ouderlingen van een gemeente van Christus instellen en het onderzoek dat broeders hoogleraren thans geheel of ten dele in bepaalde gevallen gaan verrichten?

En vooral: wordt alle schijn vermeden, alsof de hoogleraren, die in dienst van de kerken staan, toch reeds vooruitlopen op een beslissing,

die alleen door daartoe bevoegde meerdere vergaderingen van die kerken zelf genomen kan worden?

Nu ontgaat het de nauwkeurige lezer van de oordelen van hoogleraren en curatoren niet, dat verwezen wordt naar de curatoren-uitspraak d.d. 26-1-1967 en de uitspraak van de gen. synode te Amersfoort-W. d.d. 6-4-1967 terzake van de „Open Brief”.

Met het eerste zal wel bedoeld zijn het door curatoren met instemming en dankbaarheid kennis nemen van het schrijven van één der hoogleraren inzake de wijze waarop in principe opzicht het onderwijs in de kerkgeschiedenis met betrekking tot de 19e en 20ste eeuw door hem aan de Hogeschool gegeven wordt. De curatoren besloten toen aan zijn verzoek te voldoen en de inhoud van dat schrijven mede te delen aan de generale synode te Amersfoort-West.

Het tweede betreft de uitspraak van de gen. synode met betrekking tot het besluit een afgevaardigde van een der particuliere synoden niet als lid te ontvangen.

Nu is het ten aanzien van de kerkrechtelijke kant van deze beide uitspraken m.i. duidelijk dat zij niet door de mindere kerkelijke vergaderingen, die door middel van afvaardiging de thans zittene, generale synode samenstellen, behandeld zijn.

Daarom te meer, dacht ik, is het goed in de huidige moeilijke kerkelijke situatie de vraag te overwegen, die ik hier aan de orde stelde: hadden hoogleraren en curatoren niet juist gehandeld, indien zij in deze interim-periode de attestenkwestie hadden laten rusten en ook alle schijn hadden vermeden, alsof zij toch reeds vooruitlopen op een beslissing die, naar aller overtuiging, volgens gereformeerd kerkrecht alleen genomen kan worden door daartoe bevoegde meerdere vergaderingen van de kerken zelf?

NOG ENKELE VRAGEN

Wanneer wij nadenken over bovengenoemde oordelen van hoogleraren en curatoren, komen als vanzelf nog enkele vragen op, die ik ook publiek wil stellen.

Bij een attest heeft men niet alleen te maken met de instantie die het verstrekt, maar ook met degene over wie het verstrekt wordt.

Nu wordt krachtens curatorenbesluit een uitzonderlijke handelwijze toegepast bij attesten van kerkeraden van wie bekend is, dat zij van oordeel zijn dat de „Open Brief” geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft. Welke kerkeraden, zijn dat? Er kan een kerkeraad zijn, die zich in het geheel niet genoodzaakt of genoopt heeft gezien een uitspraak over de betrokken brief te doen. Er kan ook een kerkeraad zijn, die zich daartoe wel genoodzaakt en genoopt gezien heeft, maar de zaak niet gesteld heeft in het kader van het ondertekeningsformulier voor predikanten, waaraan de term „gewichtige oorzaken van nadenken” wel ontleend zal zijn. Valt deze kerkeraad met zijn attest ook in de uitzonderingspositie, ook al is gebleken dat hij tegen publicering of inhoud van de brief bezwaren heeft?

Dienen kerkeraden die aan een aankomend student een attest verschaffen inzake diens belijdenis en wandel om dat te vertonen aan de hoogleraren der Hogeschool, eerst met hem te spreken over zijn oordeel met betrekking tot die brief? Dienen zij dit misschien ook te doen met betrekking tot andere doop- of belijdende leden der kerk, die een attest of attestatie aanvragen?

En om de onderhavige kwestie nu maar te beperken tot de aankomende studenten, is het niet mogelijk, dat een jongeman wiens kerkeraad geen uitspraak over de betreffende brief gedaan heeft, of daartegen wel bezwaren kenbaar gemaakt heeft, of daarin zelfs gewichtige oorzaken van nadenken gezien heeft, zelf het oordeel van zijn kerkeraad niet of niet geheel deelt? Wat dan?

Er is nog een andere vraag.

Art. 14 van het Reglement van de Hogeschool zegt: In zeer bijzondere gevallen kan ook toelating tot de lessen worden verleend aan niet-leden van de gereformeerde kerken in Nederland... en tot de examina aan niet-leden van de gereformeerde kerken in Nederland, die tevens de Heilige Schrift aanvaarden als het Woord Gods, overeenkomstig de drie formulieren van enigheid, zulks alles ter beoordeling van het college van hoogleraren, onder goedkeuring van het curatorium.

Dat is een kostelijke bepaling.

Een van de sprekers op de Hogeschooldag van 1957 heeft een opmerking gemaakt over de Hogeschool als brandpunt van toenadering. Hij wees op het ware woord van Wormser: kundige dienaren des Woords, wetenschappelijk onderlegd, vormen een nationaal belang.

Daarbij aanknopend heb ik toen in een artikel dat via het Gereformeerd Gezinsblad ruimer verspreiding verkreeg, gepleit voor een bredere plaats in het nationale leven voor de Hogeschool der kerken, natuurlijk met volledige handhaving van haar eigen karakter. Daarbij deed ik een appél op Christelijke Gereformeerde predikanten om in Kampen te komen promoveren — hetgeen, natuurlijk niet als gevolg van dat artikeltje, één hunner gelukkig ook gedaan heeft — en schreef ook over sommige buitenlanders, die in Nederland komen studeren.

Mag ik dat artikel nog even citeren? „De Hogeschool onze kerken (moet), wat haar eigen activiteit en ontplooiing betreft, alles doen om — nogmaals: met volledige handhaving van haar gebondenheid aan de Gereformeerde Kerken — haar nationale plaats ook als instituut van wetenschap te kennen en te bewaren....

Kampen had de naam — en de eer! — de nationale bewaakster te zijn van de Gereformeerde theologie. Dat blijve zij ook in de toekomst: kerkelijke hogeschool, maar juist daarom wars van alle sectarisme”.

Artikel 14 van ons Reglement spreekt over toelating, zelfs tot de examina, van niet-leden van de gereformeerde kerken in Nederland, die tevens de Heilige Schrift aanvaarden als het Woord Gods, overeenkomstig de drie Formulieren van Enigheid.

Ten aanzien van b.v. een chr. geref. predikant is dat artikel — terecht! — in het verleden toegepast.

Dat blijft toch ook in de toekomst mogelijk? Althans, wat óns betreft?

C. V.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK WALDENZEN ITALIË

Tot mijn genoegen kan ik weer giften verantwoord; ik laat ze hieronder volgen:

J.L. te K. f 2,50; W.R. te R. f 5,—; J.W.V. te d. H. f 10,—; P.d.G. te S. f 10,—; L.B. te S. f 10,—; J.L. te K. f 2,50; C.L.v.d.G. te V. f 35,—; J.B. te Z. f 25,—; totaal f 100,—; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 10.542,26.

Mijn hartelijke dank voor deze bijdragen!

Mochten er nog anderen zijn, die voor deze mooie zaak iets over hebben, dan kunnen zij hun gaven overmaken op postrekening Nr. 50440 t.n.v. P. Groen, Rotterdam.

P. Groen.

KORT VERSLAG

van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland op maandag 4 september 1967 des morgens te 10.30 uur in het gebouw van de Theologische Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen

Alle deputaten-curatoren zijn aanwezig, ook de hoogleraren, behalve prof. C. Veenhof, die kennisgeving van verhindering zond.

art. 1 opening.

De president-curator, ds D. van Dijk, opent de vergadering en gaat, na uit Gods Woord gelezen te hebben Joh. 15 de verzen 1-8, voor in gebed.

art. 2 notulen.

De secretaris, ds H. Veltman, leest de notulen van de vergadering van 21 augustus 1967, voor zover deze niet eerder zijn vastgesteld; de vergadering keurt ze goed.

art. 3 Theologische Hogeschooldag.

Ten aanzien van de Theologische Hogeschooldag spreken deputaten-curatoren uit, dat de sprekers op de schooldag zullen moeten bedenken, dat zij hebben te spreken in overeenstemming met hetgeen ten grondslag ligt aan het door deputaten-curatoren genomen besluit met betrekking tot de aanvaarding van attesten bij de inschrijving en examinatie van de studenten.

art. 4 uitgegane stukken.

De secretaris doet mededeling van de sedert de vorige vergadering door hem verzonden brieven.

art. 5 ingekomen stukken:

a. bericht van br. en zr. Ph. Roorda-de Jong, dat hun een zoon is geboren, de secre-

taris zal de gelukwensen van deputaten-curatoren overbrengen;

- b. en c. brieven van br. D. J. te A. en van br. H. R. te R. Hiervan wordt kennisgenomen; de secretaris zal hen antwoorden;
- d. brief van dr H. M. Mulder, lector aan de Theologische Hogeschool met bezwaren:
 1. tegen het besluit van deputaten-curatoren met betrekking tot de aanvaarding van attesten bij de inschrijving en examinatie van de studenten;
 2. en tegen de publicatie van dit besluit vóór dat zijn bezwaren tegen dit besluit door deputaten-curatoren waren behandeld.

De secretaris zal dr H. M. Mulder het antwoord van deputaten-curatoren meedelen.

art. 6 instructie drs Ph. Roorda.

De instructie voor drs Ph. Roorda wordt vastgesteld.

art. 7 rapport art. 13 instructie deputaten-curatoren.

art. 8 collegeverslag.

ds J. ten Hove en ds D. van Dijk doen verslag van de door hen bezochte colleges.

art. 9 agendum.

Enkele punten van het agendum worden verschoven naar een volgende vergadering.

art. 10 rondvraag.

De rondvraag levert niets op.

art. 11 sluiting.

Nadat ds H. Veltman is voorgegaan in dankzegging sluit de president, ds D. van Dijk, de vergadering.

Namens het college van deputaten-curatoren
ds J. Hettinga h.t. assessor.

KORT VERSLAG

van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van „De Gereformeerde Kerken in Nederland” op dinsdag 12 september 1967 te halftien in het gebouw van de Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen.

Aanwezig: alle deputaten-curatoren, ook alle hoogleraren, behalve prof. C. Veenhof, die wegens ongesteldheid niet tegenwoordig kan zijn.

art. 1 opening.

De president-curator, ds D. van Dijk, opent de vergadering, leest uit de Heilige Schrift voor 2 Tim. 3 : 14 - 4 : 8 en vraagt de zegen des HEEREN over het samenzijn.

art. 2 notulen.

De secretaris van deputaten-curatoren, ds H. Veltman, leest de notulen van de vergadering van 4 september 1967; deze worden door de vergadering vastgesteld.

art. 3 de arbeid van de senaat van de Theologische Hogeschool.

Deputaten-curatoren hebben kennis genomen van de mededeling van de senaat der Hogeschool, dat hij geen mogelijkheid aanwezig ziet tot de gezamenlijke arbeid vanwege het begin van het artikel van de redactie van „Opbouw” d.d. 8 september 1967 (alinea 3, 4, 5) en de nadrukkelijke handhaving daarvan, ook al is door vier leden van de senaat eenstemmig en met grote aandrang verzocht deze aanstoot weg te nemen, welke onmogelijkheid tot de gezamenlijke arbeid het eerst aan de dag is getreden bij de inschrijving van aankomende studenten, die was voorgenomen op maandag 11 september 1967.

Deputaten-curatoren spreken uit, dat zij de interpretatie van het senaatsbesluit d.d. 14 augustus 1967, door deputaten-curatoren bekrachtigd in hun uitspraak van 16 augustus 1967 inzake inschrijving en examinatie van studenten aan de Theologische Hogeschool, zoals deze in dat artikel in „Opbouw” is gepubliceerd (welke interpretatie een verkeerde indruk in de Kerken moet wekken), onjuist achten.

Deputaten-curatoren betreuren het, dat twee hoogleraren, die tevoren er geen kennis van hebben gegeven, dat zij aan de uitvoering van vorengenoemd besluit niet zouden kunnen medewerken, op de wijze als zij dit gedaan hebben in genoemd artikel, tegen mede-senaatsleden en deputaten-curatoren zijn opgetreden.

Deputaten-curatoren geven aan de senaat opdracht voort te varen tot de inschrijving van studenten, ook al zou(den) één (of meer) hooglera(a)r(en) menen aan deze inschrijving zijn/hun medewerking niet te kunnen verlenen.

Deputaten-curatoren besluiten het bovenstaande te rapporteren aan de generale synode te Amersfoort-West.

art. 4 samenspreking met dr H. M. Mulder

Dr H. M. Mulder, lector aan de Theologische Hogeschool, ontvangt gelegenheid de bezwaren, die hij heeft tegen het besluit van deputaten-curatoren van 16 augustus 1967 j.l. inzake de waardering van attesten van aankomende en te examineren studenten, welke bezwaren hij in een schrijven van 19 augustus 1967 aan deputaten-curatoren had voorgelegd, in tegenwoordigheid van drs D. J. Buwalda toe te lichten en bij de vergadering aan te dringen. Wat uit de vergadering op zijn bezwaren geantwoord wordt, heeft zijn bezwaren niet kunnen wegnemen.

art. 5 volgende vergadering.

De volgende vergadering van deputaten-curatoren wordt vastgesteld op vrijdag 22 september 1967.

art. 6 vaststelling van de series-lectionum.

De series-lectionum voor de cursus 1967/1968 wordt overeenkomstig het voorstel van de senaat vastgesteld.

art. 7 persverslag.

Het persverslag wordt door de assessor gelezen en door de vergadering vastgesteld.

art. 8 sluiting.

Na dankgebed mij monde van ds F. de Vries sluit de president, ds D. van Dijk, de vergadering.

In opdracht van deputaten-curatoren,
F. de Vries
assessor

KERKNIEUWS

Beroepen: te Enumatil en te Alkmaar in samenwerking met Broek op Langedijk (bij accl.): ds G. Mulders te Murmerwoude

Bedankt: voor Buitenpost: ds P. van Gurp te Oldehoeve; voor Heemse: ds H. J. Nijenhuis te Bunschoten-Spakenburg.

Ds R. Koolstra. Wegens zijn vertrek naar Dribergen, nam ds R. Koolstra op zondagavond 10 september j.l. afscheid van zijn gemeente te Rotterdam-Zuid met een preek over 2 Korinthe 6:1-2. Na de dienst richtten verschillende afgevaardigden een woord van afscheid tot de scheidende predikant. Maandag d.a.v. werd in een speciale samenkost met de gemeente afscheid genomen van ds en mevr. Koolstra.

Ds H. J. Begemann. Zondag 10 september j.l. werd kand. H. J. Begemann als dienaar des Woords bevestigd te Drogeham. Zijn bevestiger, ds K. Drost uit Gouda preekte daarbij over Romeinen 12:12. 's Middags deed ds Begemann intrede met als tekst Lukas 24:45-48.

Ds J. H. Kamerbeek. Woensdag 13 september j.l. werd ds J. H. Kamerbeek, gekomen van de kerken te Oosterbeek en Velp, bevestigd als predikant van de gemeente te Apeldoorn. Als bevestiger trad op ds J. C. Janse van Zutphen, die het Woord bediende uit Psalm 22:23, 26. Hierna hield ds Kamerbeek zijn intree-preek over Psalm 22:27. Na de dienst werden door verschillende sprekers woorden van welkom tot de nieuwe predikant gericht.

Ds G. Lievaart. Ds G. Lievaart, beroepbaar gesteld in het midden der kerken, die noodzaak is zijn huidige woning te verlaten, gaat zich met ingang van 27 september a.s. tijdelijk vestigen te Oosterwolde (Fr.). Adres na die datum: de Elzen 14 te Oosterwolde (Fr.).

Ds Lievaart is gaarne bereid de gemeenten te dienen. Tot 27 september is hij nog telefonisch bereikbaar voor eventuele spreekbeurten! (02158-3835).

Classis Noord-Brabant-Limburg. De vergadering van de classis Noord-Brabant/Limburg, welke zaterdag 16 september j.l. te 's Hertogenbosch bijeen was, heeft met algemene stemmen besloten de afgevaardigden van de Kerken te Almkerk-Werkendam en te Brunssum-Treebeek, op grond van de door deze Kerken ingediende stukken tot de classis toe te laten.

Ten aanzien van de Kerk te Eindhoven werd eveneens met algemene stemmen besloten deze Kerk, gehoord de verklaring van haar afgevaardigden, vooralsnog niet tot de classis toe te laten.

Generale synode. Dinsdagmorgen 12 september kwam de Generale synode van Amersfoort-W weer in plenaire zitting bijeen. Na de opening ging de synode in comité-generaal. In de na-

Redactieleden:
Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

middag werd weer in openbare zitting verder vergaderd, waarbij in behandeling kwam de zaak „Groningen-Zuid”. Daar de praeses, Drs D. Deddens reeds bij de aanvang der synode had medegedeeld, de behandeling van deze zaak niet te zullen bijwonen, omdat hij als praeses der synode van Rotterdam-Delfshaven deze materie reeds mede had beoordeeld, nam de assessor, Ds. J. Francke zijn plaats in. Als 2e assessor werd gekozen Drs. E. Teunis van Monster.

In de volgende zittingen van woensdag 13 september tot vrijdag 15 september werden verschillende concept-uitspraken in de zaak Ds. A. van der Ziel aan de synode voorgelegd en behandeld. Met grote eenparigheid van stemmen werden daarbij de bezwaren, ingebracht tegen de besluiten van de Generale synode van Rotterdam-Delfshaven, afgewezen.

In de loop van de vrijdag-zitting verscheen de praeses, Drs. Deddens, weer ter vergadering en nam de leiding over, waarna de synode in comité ging ter behandeling van een andere zaak.

Propaedeutisch-examen: Geslaagd voor het propaedeutisch-examen de heer G. A. Snip, Tuinbouwstraat 60, Groningen.

Met ingang van 1 oktober a.s. zullen de kerkdiensten van de Gereformeerde Kerk te Alphen aan den Rijn gehouden worden 's morgens om 9.30 uur en 's avonds om 18.30 uur in de kantine van gebouw „De Binnenhaven” aan het einde van de Eikenlaan.

ADRESSEN

Dalfsen: scriba: H. Jansma, Pastoriestraat 25, Dalfsen, tel. (05204) 283.

Avereest-Dedemsvaart: scriba: K. Pieffers, Lijsterstraat 29, Dedemsvaart.

Utrecht-Centrum: scriba: L. Boogaards, Nijveldsingel 6, Utrecht.

Hilversum: diakonie: A. van Diggele, Compagnieweg 116, Hilversum.

Zwijndrecht: diakonie: J. Wierenga, Waalstraat 8, H. I. Ambacht.

Amersfoort-Centrum: preekvoorziening: E. Boscha, Van Asch van Wijckstraat 33, Amersfoort, tel. (03490) 19692.

Dankbaar gedenken we met onze kinderen, dat we 25 jaar zijn getrouwd.

J. KEIZER

v.d.m.

H. G. KEIZER-DE BOER

REITSE

ANNE MARIE en WIM

met hun Peter en Gerdienke

JITSE

HENDRIK JAN

NELLY

SYTZE

Brouwershaven, 29 september.
Markt 9.

MEDEDELING

aan de leden van de

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Het is de bedoeling, evenals vorige jaren, ook dit jaar een najaarsvergadering te beleggen, de juiste datum zal binnenkort worden bekend gemaakt.

Het Bestuur.